

توزیع درآمد در ایران سال ۱۴۰۱

دفتر جمعیت، نیروی کار و اقتصاد خانوار

مردادماه ۱۴۰۲

پیشگفتار

توزیع عادلانه درآمد همواره از مهم‌ترین مباحث در اقتصاد کشورهای مختلف جهان است. شاخص‌های نابرابری معیاری برای ارزیابی عملکرد اقتصادی کشورها در خصوص توزیع درآمد محسوب می‌شود.

بعد از عنوان شدن طرح کاهش فقر در جهان، چگونگی توزیع درآمد بیشتر از قبل مورد توجه قرار گرفت، زیرا در دنیای امروز بزرگترین عامل ایجاد کننده فقر نه کمبود درآمد بلکه توزیع ناعادلانه آن است. در تعریف عامیانه توزیع عادلانه و ناعادلانه درآمد می‌توان گفت: "در صورتی که یک فرد در جامعه تمامی درآمد را در اختیار داشته باشد توزیع درآمد ناعادلانه‌ترین وضع ممکن است و زمانی که تمامی افراد به یک نسبت از کل درآمد جامعه بهره‌مند شوند عادلانه‌ترین حالت وجود دارد." امروزه سخن مطرح شده در جهان یکسان بودن سهم تمامی گروه‌ها از درآمد کشور نیست بلکه مساله مهم توزیع عادلانه بر مبنای توانایی‌های افراد مختلف است که می‌تواند به ایجاد توازن و تعادل بیشتر در جامعه بیانجامد. طبق موازین علمی تقسیم درآمد در یک کشور باید به نحوی باشد که سهم بیشتری از مردم در طبقه متوسط جای بگیرند. در یک جامعه متعادل شمار ثروتمندان و فقیران در کشور بسیار کم است زیرا وجود گروه‌های بسیار پردرآمد یا بسیار کم-درآمد نشان دهنده توزیع نامتناسب درآمد در آن منطقه است. برای محاسبه میزان عدالت در توزیع درآمد از سهم درآمندی که هر یک از گروه‌های جامعه بدست می‌آورند استفاده می‌شود. اگر فاصله بین درآمندی که ده درصد پایین‌ترین گروه جامعه بدست می‌آورند با درآمد ده درصد از بالاترین افراد، تفاوت زیادی داشته باشد نشان دهنده توزیع ناعادلانه درآمد در یک سرزمین است.

چون بیشتر یا کمتر شدن ضریب جینی به تنهایی نمی‌تواند وضعیت توزیع درآمد را در جامعه نشان دهد، بنابراین برای محاسبه میزان عدالت در توزیع درآمد، سهم درآمندی که هر یک از گروه‌های جامعه بدست می‌آورند نیز محاسبه می‌شود. اگر فاصله بین درآمندی که ده، بیست و چهل درصد پایین‌ترین گروه جامعه بدست می‌آورند با درآمد ده، بیست و چهل درصد از پردرآمدترین افراد، تفاوت زیادی داشته باشد نشان دهنده توزیع ناعادلانه درآمد در یک سرزمین است.

در حوزه توزیع درآمد شاخص‌های دیگری همچون شاخص تیل، اتکینسون و پالما نیز برای تبیین بهتر وضعیت پردرآمدها و کم درآمدها وجود دارد که در این گزارش مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

طرح آمارگیری هزینه و درآمد خانوارهای شهری و روستایی مرکز آمار ایران معتبرترین و تنها طرحی است که امکان محاسبه شاخص‌های نابرابری را در مناطق شهری و روستایی و کل کشور در اختیار متخصصین قرار می‌دهد. از این‌رو سال‌هاست که شاخص‌های نابرابری توسط مرکز آمار ایران محاسبه و به سیاستگذاران، اقتصاددانان و کاربران اصلی طرح ارایه می‌شود.

گزارش حاضر بر اساس محاسبات صورت گرفته بر روی داده‌های این طرح در سال ۱۴۰۱ است. برای بررسی بهتر، شاخص‌ها برای تعدادی از سال‌های قبل از ۱۴۰۱ نیز آرایه شده است.

توزیع درآمد در یک نگاه

۱- ضریب جینی سالانه در نقاط شهری، روستایی و کل کشور سال‌های ۱۴۰۰ و ۱۴۰۱

شرح	۱۴۰۰	۱۴۰۱
کل کشور.....	۰/۳۹۳۸	۰/۳۸۷۷
شهری.....	۰/۳۷۵۷	۰/۳۶۹۶
روستایی.....	۰/۳۵۹۴	۰/۳۶۴۳

۲- نسبت هزینه ۱۰، ۲۰ و ۴۰ درصد پردرآمدترین به ۱۰، ۲۰ و ۴۰ درصد کم‌درآمدترین جمعیت سال‌های ۱۴۰۰ و ۱۴۰۱

شرح	کل کشور		شهری		روستایی	
	۱۴۰۰	۱۴۰۱	۱۴۰۰	۱۴۰۱	۱۴۰۰	۱۴۰۱
نسبت هزینه ده درصد پرهزینه- ترین به ده درصد کم هزینه‌ترین جمعیت	۱۳,۴۶	۱۲,۸۶	۱۱,۵۴	۱۱,۲۳	۱۰,۷۶	۱۰,۵۵
نسبت هزینه بیست درصد پر هزینه‌ترین به بیست درصد کم هزینه‌ترین جمعیت	۷,۹۴	۷,۶۹	۷,۰۲	۶,۸۲	۶,۵۲	۶,۴۷
نسبت هزینه چهل درصد پر هزینه‌ترین به چهل درصد کم هزینه‌ترین جمعیت	۴,۲۴	۴,۱۳	۳,۹۱	۳,۸۰	۳,۶۴	۳,۷۰

۳- سایر شاخص‌های توزیع درآمد سال‌های ۱۴۰۰ و ۱۴۰۱

شرح	کل کشور		شهری		روستایی	
	۱۴۰۰	۱۴۰۱	۱۴۰۰	۱۴۰۱	۱۴۰۰	۱۴۰۱
شاخص پالما	۱,۸۷	۱,۸۲	۱,۷۰	۱,۶۵	۱,۵۷	۱,۶۲
شاخص تیل	۰,۲۶۰۲	۰,۲۵۲۴	۰,۲۳۶۴	۰,۲۲۹۲	۰,۲۱۶۴	۰,۲۲۳۹
شاخص اتکنیسون	۰,۲۳۱۲	۰,۲۲۴۴	۰,۲۱۰۰	۰,۲۰۳۸	۰,۱۹۴۲	۰,۱۹۷۱

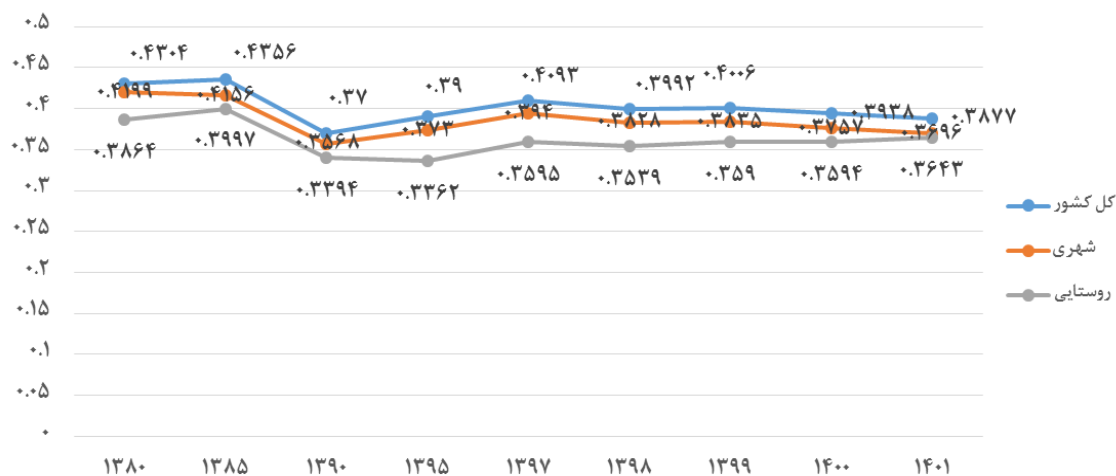
شاخص‌های توزیع درآمد در ایران

در سال ۱۴۰۱ ضریب جینی خانوارهای ایرانی ۰,۳۸۷۷ است که در مقایسه با سال قبل ۰,۰۰۶۱ کاهش نشان می‌دهد. همچنین ضریب جینی خانوارهای شهری و روستایی کل کشور به ترتیب ۰,۳۶۹۶ و ۰,۳۶۴۳ که نسبت به سال قبل به ترتیب ۰,۰۰۶۱ کاهش و ۰,۰۰۴۹ افزایش نشان می‌دهد.

۴- ضریب جینی خانوارهای کل کشور، شهری و روستایی

روستایی	شهری	کل کشور	شرح
۰,۳۸۶۴	۰,۴۱۹۹	۰,۴۳۰۴	۱۳۸۰
۰,۳۹۹۷	۰,۴۱۵۶	۰,۴۳۵۶	۱۳۸۵
۰,۳۳۹۴	۰,۳۵۶۸	۰,۳۷۰۰	۱۳۹۰
۰,۳۳۶۲	۰,۳۷۳۰	۰,۳۹۰۰	۱۳۹۵
۰,۳۵۹۵	۰,۳۹۴۰	۰,۴۰۹۳	۱۳۹۷
۰,۳۵۳۹	۰,۳۸۲۸	۰,۳۹۹۲	۱۳۹۸
۰,۳۵۹۰	۰,۳۸۳۵	۰,۴۰۰۶	۱۳۹۹
۰,۳۵۹۴	۰,۳۷۵۷	۰,۳۹۳۸	۱۴۰۰
۰,۳۶۴۳	۰,۳۶۹۶	۰,۳۸۷۷	۱۴۰۱

نمودار ۱- ضریب جینی کل کشور و مناطق شهری و روستایی

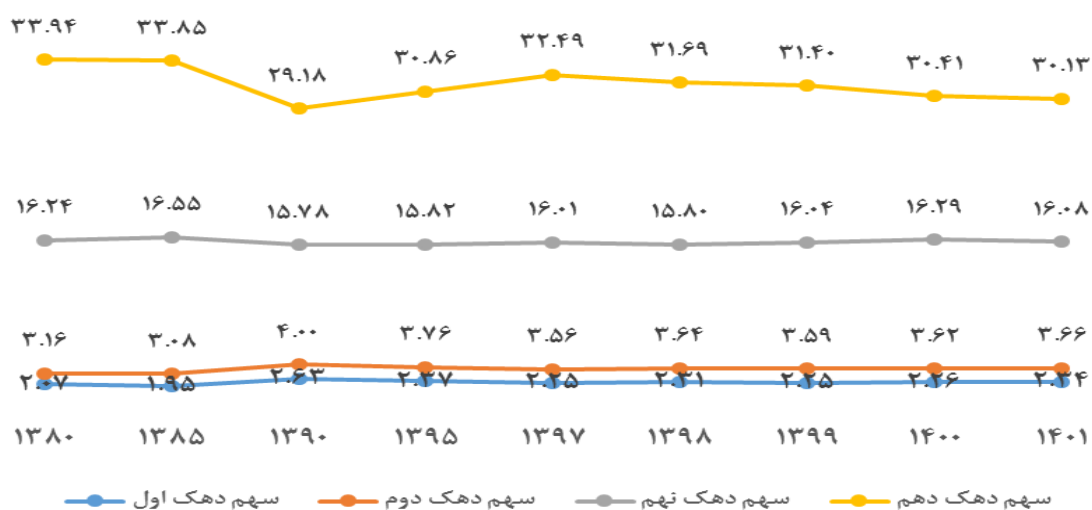
✓ سهم هزینه‌ها در هر یک از دهک‌ها، یکی دیگر از شاخص‌های توزیع درآمد است که جابه‌جایی هزینه در دهک‌ها را نشان می‌دهد.

در سال ۱۴۰۱ سهم هزینه در دهک خانوارهای کل کشور نسبت به سال قبل تا دهک هشتم افزایشی بوده و این سهم در دهک‌های هشتم تا دهم کاهش نشان می‌دهد.

۵- سهم دهک‌های هزینه خانوارهای کل کشور (درصد)

شرح	سهم دهک اول	سهم دهک دوم	سهم دهک سوم	سهم دهک چهارم	سهم دهک پنجم	سهم دهک ششم	سهم دهک هفتم	سهم دهک هشتم	سهم دهک نهم	سهم دهک دهم
۱۳۸۰	۲۰.۷	۳.۱۶	۴.۰۸	۵.۲۷	۶.۴۸	۷.۵۷	۹.۴۵	۱۱.۷۴	۱۶.۲۴	۳۳.۹۴
۱۳۸۵	۱.۹۵	۳.۰۸	۴.۰۱	۵.۰۵	۶.۲۰	۸.۱۱	۹.۳۳	۱۱.۸۸	۱۶.۵۵	۳۳.۸۵
۱۳۹۰	۲.۶۳	۴.۰۰	۴.۹۸	۶.۰۰	۷.۰۸	۸.۳۳	۹.۹۲	۱۲.۱۰	۱۵.۷۸	۲۹.۱۸
۱۳۹۵	۲.۳۷	۳.۷۶	۴.۷۷	۵.۷۷	۶.۸۴	۸.۰۹	۹.۷۲	۱۲.۰۱	۱۵.۸۲	۳۰.۸۶
۱۳۹۷	۲.۲۵	۳.۵۶	۴.۵۴	۵.۵۱	۶.۵۳	۷.۷۸	۹.۴۵	۱۱.۹۰	۱۶.۰۱	۳۲.۴۹
۱۳۹۸	۲.۳۱	۳.۶۴	۴.۶۴	۵.۶۴	۶.۷۴	۷.۹۸	۹.۶۰	۱۱.۹۵	۱۵.۸۰	۳۱.۶۹
۱۳۹۹	۲.۲۵	۳.۵۹	۴.۶۰	۵.۶۰	۶.۷۳	۸.۰۰	۹.۶۹	۱۲.۱۰	۱۶.۰۴	۳۱.۴۰
۱۴۰۰	۲.۲۶	۳.۶۲	۴.۶۷	۵.۶۸	۶.۸۱	۸.۱۶	۹.۸۴	۱۲.۲۶	۱۶.۲۹	۳۰.۴۱
۱۴۰۱	۲.۳۴	۳.۶۶	۴.۷۵	۵.۷۹	۶.۹۳	۸.۲۶	۹.۸۹	۱۲.۱۶	۱۶.۰۸	۳۰.۱۳

نمودار ۲ - سهم دهک‌های هزینه خانوارهای کل کشور

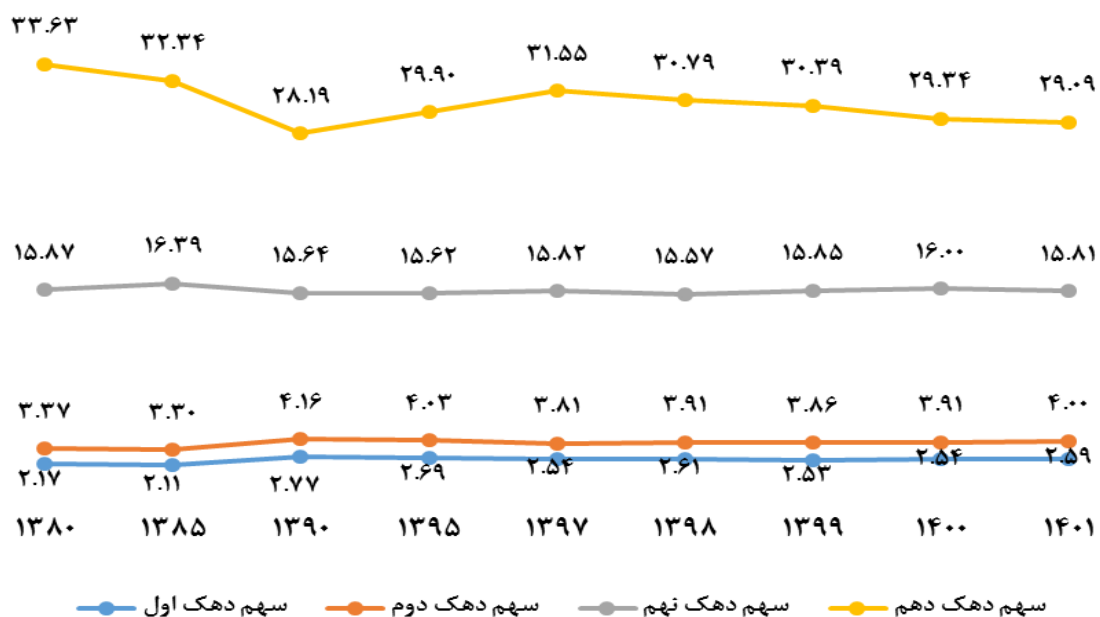

در سال ۱۴۰۱، سهم هزینه خانوارهای مناطق شهری نسبت به سال قبل تا دهک هفتم افزایشی بوده، و از دهک هفتم تا دهم کاهش نشان می‌دهد.

۶- سهم دهک‌های هزینه خانوارهای مناطق شهری (درصد)

شرح	سهم دهک اول	سهم دهک دوم	سهم دهک سوم	سهم دهک چهارم	سهم دهک پنجم	سهم دهک ششم	سهم دهک هفتم	سهم دهک هشتم	سهم دهک نهم	سهم دهک دهم
۱۳۸۰	۲.۱۷	۳.۳۷	۴.۳۸	۵.۴۱	۶.۴۸	۷.۷۵	۹.۳۱	۱۱.۶۳	۱۵.۸۷	۳۳.۶۳
۱۳۸۵	۲.۱۱	۳.۳۰	۴.۳۲	۵.۴۰	۶.۸۵	۷.۷۵	۹.۴۲	۱۲.۱۱	۱۶.۳۹	۳۲.۳۴
۱۳۹۰	۲.۷۷	۴.۱۶	۵.۱۸	۶.۱۷	۷.۲۳	۸.۴۹	۱۰.۰۱	۱۲.۱۶	۱۵.۶۴	۲۸.۱۹
۱۳۹۵	۲.۶۹	۴.۰۳	۵.۰۲	۵.۹۵	۶.۹۵	۸.۱۹	۹.۷۴	۱۱.۹۰	۱۵.۶۲	۲۹.۹۰
۱۳۹۷	۲.۵۴	۳.۸۱	۴.۷۳	۵.۶۲	۶.۶۳	۷.۸۷	۹.۵۵	۱۱.۸۹	۱۵.۸۲	۳۱.۵۵
۱۳۹۸	۲.۶۱	۳.۹۱	۴.۸۷	۵.۸۴	۶.۸۵	۸.۰۸	۹.۶۳	۱۱.۸۶	۱۵.۵۷	۳۰.۷۹
۱۳۹۹	۲.۵۳	۳.۸۶	۴.۸۳	۵.۸۳	۶.۸۵	۸.۱۰	۹.۷۷	۱۱.۹۹	۱۵.۸۵	۳۰.۳۹
۱۴۰۰	۲.۵۴	۳.۹۱	۴.۹۰	۵.۹۰	۷.۰۰	۸.۲۸	۹.۹۲	۱۲.۲۲	۱۶.۰۰	۲۹.۳۴
۱۴۰۱	۲.۵۹	۴.۰۰	۵.۰۱	۶.۰۲	۷.۱۱	۸.۳۶	۹.۸۹	۱۲.۱۲	۱۵.۸۱	۲۹.۰۹

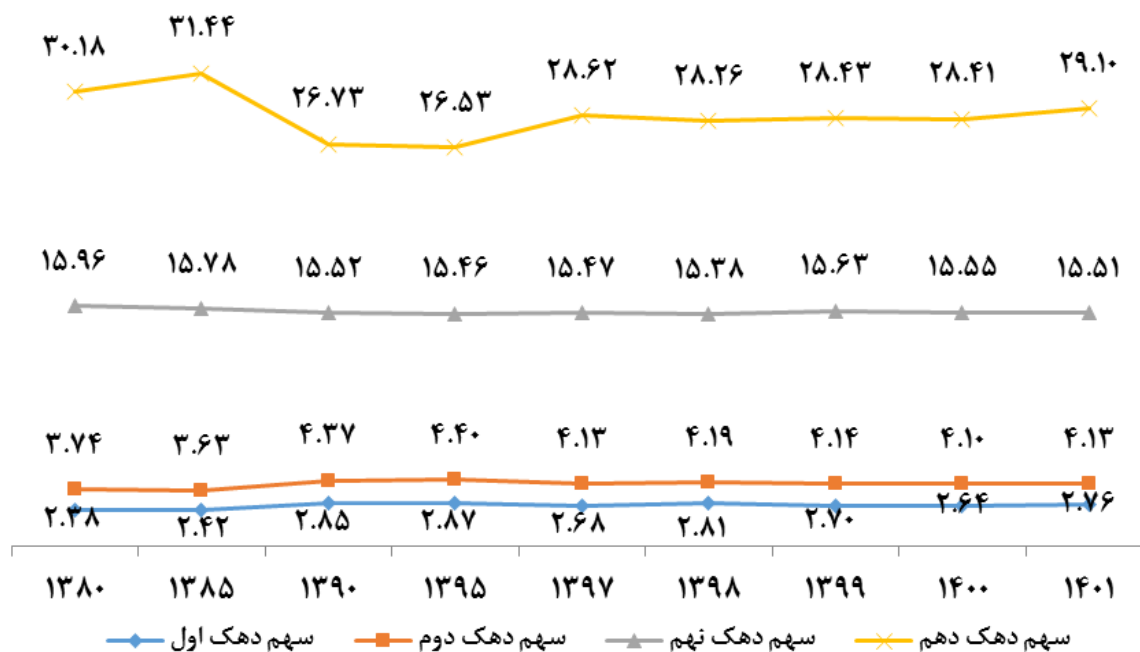
نمودار ۳- سهم دهک‌های هزینه خانوارهای مناطق شهری

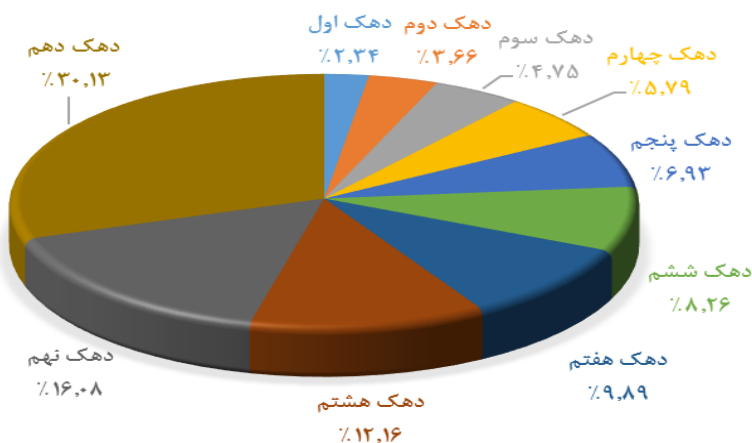
در سال ۱۴۰۱ سهم هزینه خانوارهای مناطق روستایی نسبت به سال قبل تنها در دهک اول، دوم و دهم افزایشی بوده و در سایر دهک ها کاهش را نشان می دهد.

۷- سهم دهک های هزینه خانوارهای مناطق روستایی (درصد)										شرح
سهم دهک اول	سهم دهک دوم	سهم دهک سوم	سهم دهک چهارم	سهم دهک پنجم	سهم دهک ششم	سهم دهک هفتم	سهم دهک هشتم	سهم دهک نهم	سهم دهک دهم	
۲.۳۸	۳.۷۴	۴.۷۷	۵.۷۹	۶.۹۱	۸.۲۲	۹.۸۷	۱۲.۱۹	۱۵.۹۶	۳۰.۱۸	۱۳۸۰
۲.۴۲	۳.۶۳	۴.۵۹	۵.۵۴	۶.۶۰	۷.۸۷	۹.۵۰	۱۲.۶۴	۱۵.۷۸	۳۱.۴۴	۱۳۸۵
۲.۸۵	۴.۳۷	۵.۴۳	۶.۴۴	۷.۵۰	۸.۷۴	۱۰.۲۳	۱۲.۱۹	۱۵.۵۲	۲۶.۷۳	۱۳۹۰
۲.۸۷	۴.۴۰	۵.۵۰	۶.۵۲	۷.۵۸	۸.۷۴	۱۰.۲۰	۱۲.۲۲	۱۵.۴۶	۲۶.۵۳	۱۳۹۵
۲.۶۸	۴.۱۳	۵.۱۹	۶.۱۸	۷.۲۵	۸.۴۸	۱۰.۰۰	۱۱.۹۹	۱۵.۴۷	۲۸.۶۲	۱۳۹۷
۲.۸۱	۴.۱۹	۵.۲۵	۶.۲۳	۷.۳۰	۸.۵۰	۱۰.۰۵	۱۲.۰۳	۱۵.۳۸	۲۸.۲۶	۱۳۹۸
۲.۷۰	۴.۱۴	۵.۱۸	۶.۱۸	۷.۲۵	۸.۴۸	۹.۹۵	۱۲.۰۸	۱۵.۶۳	۲۸.۴۳	۱۳۹۹
۲.۶۴	۴.۱۰	۵.۱۹	۶.۲۱	۷.۲۵	۸.۵۱	۱۰.۰۱	۱۲.۱۳	۱۵.۵۵	۲۸.۴۱	۱۴۰۰
۲.۷۶	۴.۱۳	۵.۰۸	۶.۰۳	۷.۱۱	۸.۳۵	۹.۹۰	۱۲.۰۳	۱۵.۵۱	۲۹.۱۰	۱۴۰۱

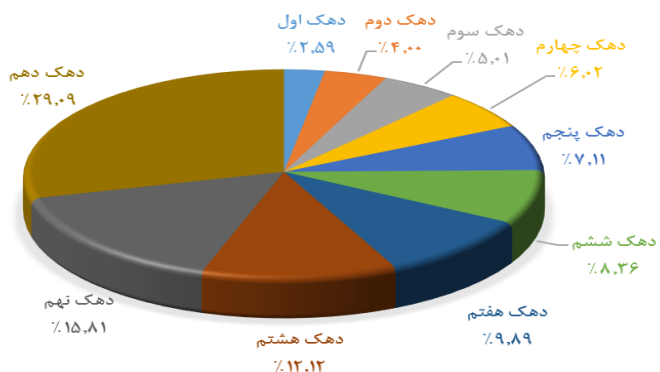
نمودار ۴- سهم دهک های هزینه خانوارهای مناطق روستایی

نمودار ۵- سهم دهک‌های هزینه خانوارهای کل کشور ۱۴۰۱

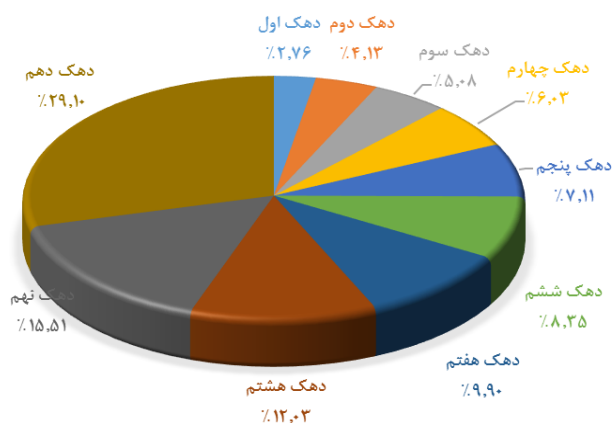

نمودار ۶- سهم دهک‌های هزینه خانوارهای مناطق شهری ۱۴۰۱

بررسی سهم دهک‌ها در مناطق شهری نشان می‌دهد سهم دهک‌های هفتم تا دهم نسبت به سال گذشته کاهش یافته است. بخشی از کاهش ضریب جینی در مناطق شهری می‌تواند به دلیل کاهش سهم دهک‌های بالایی باشد.

نمودار ۷- سهم دهک‌های هزینه خانوارهای مناطق روستایی ۱۴۰۱

با بررسی سهم دهک‌ها در مناطق روستایی مشاهده می‌شود، سهم دهک‌های اول، دوم و دهم نسبت به سال گذشته افزایش یافته و سهم دهک‌های میانی کاهش یافته است. در مناطق روستایی شاهد توزیع گسترده‌تر یارانه سرانه ۳۰۰ و ۴۰۰ هزار تومانی هستیم که این امر به خودی خود تأثیری بر روی ضریب جینی نداشته است. ولی تورم بالاتر در دهک‌های پایینی جامعه روستایی موجب کاهش قدرت خرید این دهک‌ها شده و فاصله درآمدی دهک‌های بالا و پایین افزایش یافته که به دنبال خود افزایش نابرابری یا به عبارتی ضریب جینی را داشته است.

✓ نسبت هزینه ده، بیست و چهل درصد پرهزینه‌ترین به ده، بیست و چهل درصد کم هزینه‌ترین جمعیت از دیگر شاخص‌های توزیع درآمد است که نشان‌دهنده وضعیت پرهزینه‌ترین دهک‌ها به کم هزینه‌ترین دهک‌ها است.

✓ سهم بیست درصد کم هزینه‌ترین و پرهزینه‌ترین جمعیت، دو شاخصی است که نشان می‌دهد مجموع دو دهک بالا و مجموع دو دهک پایین، هر کدام چه سهمی از کل درآمد (هزینه) موجود در جامعه را به خود اختصاص داده‌اند.

✓ از دیگر شاخص‌های توزیع درآمد شاخص‌های پالما، تیل و اتکینسون است که هر کدام به نوعی بهبود یا عدم بهبود وضعیت توزیع درآمد را نشان می‌دهد.

در سال ۱۴۰۱ سهم بیست درصد کم هزینه‌ترین ۶,۰۱ درصد که نسبت به سال قبل افزایش و سهم بیست درصد پرهزینه‌ترین جمعیت در کل کشور ۴۶,۲۱ درصد است که نسبت به سال قبل کاهش یافته است.

نسبت ده، بیست و چهل درصد پرهزینه‌ترین به ده، بیست و چهل درصد کم هزینه‌ترین جمعیت در کل کشور به ترتیب ۱۲,۸۶ ، ۷,۶۹ و ۴,۱۳ است که نسبت به سال قبل هر سه شاخص کاهش یافته‌اند.

شاخص پالما نسبت هزینه ده درصد پرهزینه‌ترین جمعیت به هزینه چهل درصد کم هزینه‌ترین جمعیت است. این شاخص در کل کشور در سال ۱۴۰۱ به ۱,۸۲ درصد رسیده است که نسبت به سال قبل کاهش نشان می‌دهد. به عبارت دیگر در حالی که در سال‌های ۹۸ و ۹۹ هزینه دهک دهم (پرهزینه‌ترین دهک) حدود ۲ برابر مجموع هزینه چهار دهک پایینی (کم درآمدترین دهک‌ها) بوده در سال‌های ۱۴۰۰ و ۱۴۰۱، این نسبت به صورت محسوسی کمتر شده است.

شاخص تیل بر مفهوم آنتروپی استوار است و آنتروپی به مفهوم اطلاع‌انتظاری در توزیع درآمد است. این شاخص نیز همانند ضریب جینی هر چه به صفر نزدیک‌تر باشد نشان‌دهنده برابری بیشتر است. این شاخص در کل کشور از ۰,۲۶۰۲ در سال ۱۴۰۰ به ۰,۲۵۲۴ در سال ۱۴۰۱ کاهش یافته است.

شاخص اتکینسون بر مفهوم میزان اجتناب از نابرابری استوار است. اتکینسون به رابطه بین کارایی و نابرابری توجه می‌کند و معتقد است شاخص نابرابری باید به نحوی طراحی شود که به کمک آن بتوان تشخیص داد که جامعه برای کاهش نابرابری به یک میزان معین حاضر است از چه مقدار از درآمد و تولید جاری چشم‌پوشی نماید. این شاخص نیز همانند تیل و جینی هر چه به صفر نزدیک‌تر باشد نشان‌دهنده برابری بیشتر است. این شاخص در سال ۱۴۰۱ در کل کشور به ۰,۲۲۴۴ رسیده که نسبت به سال قبل کاهش یافته است.

۸- سایر شاخص‌های توزیع درآمد خانوارهای کل کشور

شرح	سهم بیست درصد کم هزینه ترین جمعیت (درصد)	نسبت هزینه ده درصد پر هزینه-ترین به ده درصد کم هزینه ترین جمعیت	نسبت هزینه بیست درصد پر هزینه ترین به بیست درصد کم هزینه ترین جمعیت	نسبت هزینه چهل درصد پر هزینه ترین به چهل درصد کم هزینه ترین جمعیت	سهم بیست درصد پر هزینه ترین جمعیت (درصد)	شاخص پالما	شاخص تیل	شاخص اتکنیسون
۱۳۸۰	۵.۲۲	۱۶.۴۳	۹.۶۱	۴.۹۰	۵۰.۱۸	۲.۳۳	۰.۳۱۸۶	۰.۲۷۱۵
۱۳۸۵	۵.۰۲	۱۷.۴۰	۱۰.۰۴	۵.۰۹	۴۷.۵۲	۱.۹۳	۰.۲۶۹۶	۰.۲۳۲۴
۱۳۹۰	۶.۶۳	۱۱.۰۹	۶.۷۸	۳.۸۰	۴۴.۹۸	۱.۶۸	۰.۲۳۲۵	۰.۲۰۸۱
۱۳۹۵	۶.۱۳	۱۲.۹۹	۷.۶۱	۴.۱۰	۴۶.۶۷	۱.۸۵	۰.۲۵۸۳	۰.۲۲۵۸
۱۳۹۷	۵.۸۰	۱۴.۴۵	۸.۳۶	۴.۴۱	۴۸.۵۰	۲.۰۵	۰.۲۸۷۱	۰.۲۴۶۱
۱۳۹۸	۵.۹۶	۱۳.۶۹	۷.۹۷	۴.۲۵	۴۷.۴۹	۱.۹۵	۰.۲۷۲۰	۰.۲۳۵۵
۱۳۹۹	۵.۸۳	۱۳.۹۶	۸.۱۳	۴.۳۲	۴۷.۴۴	۱.۹۶	۰.۲۷۲۱	۰.۲۳۷۹
۱۴۰۰	۵.۸۸	۱۳.۴۶	۷.۹۴	۴.۲۴	۴۶.۷۰	۱.۸۷	۰.۲۶۰۲	۰.۲۳۱۲
۱۴۰۱	۶.۰۱	۱۲.۸۶	۷.۶۹	۴.۱۳	۴۶.۲۱	۱.۸۲	۰.۲۵۲۴	۰.۲۲۴۴

در سال ۱۴۰۱ در مناطق شهری سهم بیست درصد کم هزینه ترین و پرهزینه ترین جمعیت به ترتیب ۶,۵۹ و ۴۴,۹۰ درصد است که سهم ۲۰ درصد پایینی افزایش و سهم ۲۰ درصد بالایی کاهش یافته است. نسبت ده، بیست و چهل درصد پرهزینه ترین به ده، بیست و چهل درصد کم هزینه ترین جمعیت در مناطق شهری به ترتیب ۱۱,۲۳، ۶,۸۲ و ۳,۸۰ است که نسبت به سال قبل هر سه شاخص کاهش یافته اند. شاخص پالما نسبت هزینه ده درصد پرهزینه ترین جمعیت به هزینه چهل درصد کم هزینه ترین جمعیت است. این شاخص در سال ۱۴۰۱ در مناطق شهری ۱,۶۵ است که نسبت به سال قبل کاهش نشان می دهد. شاخص های تیل و اتکینسون در سال ۱۴۰۱ در مناطق شهری به ترتیب ۰,۲۲۹۲ و ۰,۲۰۳۸ است که هر دو شاخص نسبت به سال قبل کاهش یافته است.

۹- سایر شاخص های توزیع درآمد خانوارهای مناطق شهری

شرح	سهم بیست درصد کم هزینه ترین جمعیت (درصد)	نسبت هزینه ده درصد پر هزینه ترین به ده درصد کم هزینه ترین جمعیت	نسبت هزینه بیست درصد پر هزینه ترین به بیست درصد کم هزینه ترین جمعیت	نسبت هزینه چهل درصد پر هزینه ترین به چهل درصد کم هزینه ترین جمعیت	سهم بیست درصد پرهزینه ترین جمعیت (درصد)	شاخص پالما	شاخص تیل	شاخص اتکینسون			
۱۳۸۰	۵,۵۵	۱۵,۴۹	۸,۹۳	۴,۶۰	۴۹,۵۱	۲,۱۹	۰,۳۰۵۱	۰,۲۵۸۴			
۱۳۸۵	۵,۴۱	۱۵,۳۱	۹,۰۰	۴,۶۴	۴۸,۹۷	۲,۱۴	۰,۲۹۶۵	۰,۲۵۷۰			
۱۳۹۰	۶,۹۴	۱۰,۱۷	۶,۳۲	۳,۶۱	۴۳,۸۳	۱,۵۴	۰,۲۱۲۷	۰,۱۹۰۱			
۱۳۹۵	۶,۷۲	۱۱,۱۲	۶,۷۷	۳,۸۰	۴۵,۵۲	۱,۶۹	۰,۲۳۶۳	۰,۲۰۵۷			
۱۳۹۷	۶,۳۴	۱۲,۴۴	۷,۴۷	۴,۱۲	۴۷,۳۷	۱,۸۹	۰,۲۶۵۷	۰,۲۲۷۳			
۱۳۹۸	۶,۵۲	۱۱,۸۱	۷,۱۱	۳,۹۴	۴۶,۳۶	۱,۷۹	۰,۲۵۰۳	۰,۲۱۵۹			
۱۳۹۹	۶,۳۹	۱۲,۰۲	۷,۲۴	۳,۹۹	۴۶,۲۴	۱,۷۸	۰,۲۴۹۲	۰,۲۱۷۵			
۱۴۰۰	۶,۴۶	۱۱,۵۴	۷,۰۲	۳,۹۱	۴۵,۳۴	۱,۷۰	۰,۲۳۶۴	۰,۲۱۰۰			
۱۴۰۱	۶,۵۹	۱۱,۲۳	۶,۸۲	۳,۸۰	۴۴,۹۰	۱,۶۵	۰,۲۲۹۲	۰,۲۰۳۸			

در سال ۱۴۰۱ در مناطق روستایی سهم بیست درصد کم هزینه‌ترین و پرهزینه‌ترین جمعیت به ترتیب ۶,۸۹ و ۴۴,۶۱ درصد است که سهم هر دو شاخص نسبت به سال قبل افزایش یافته است.

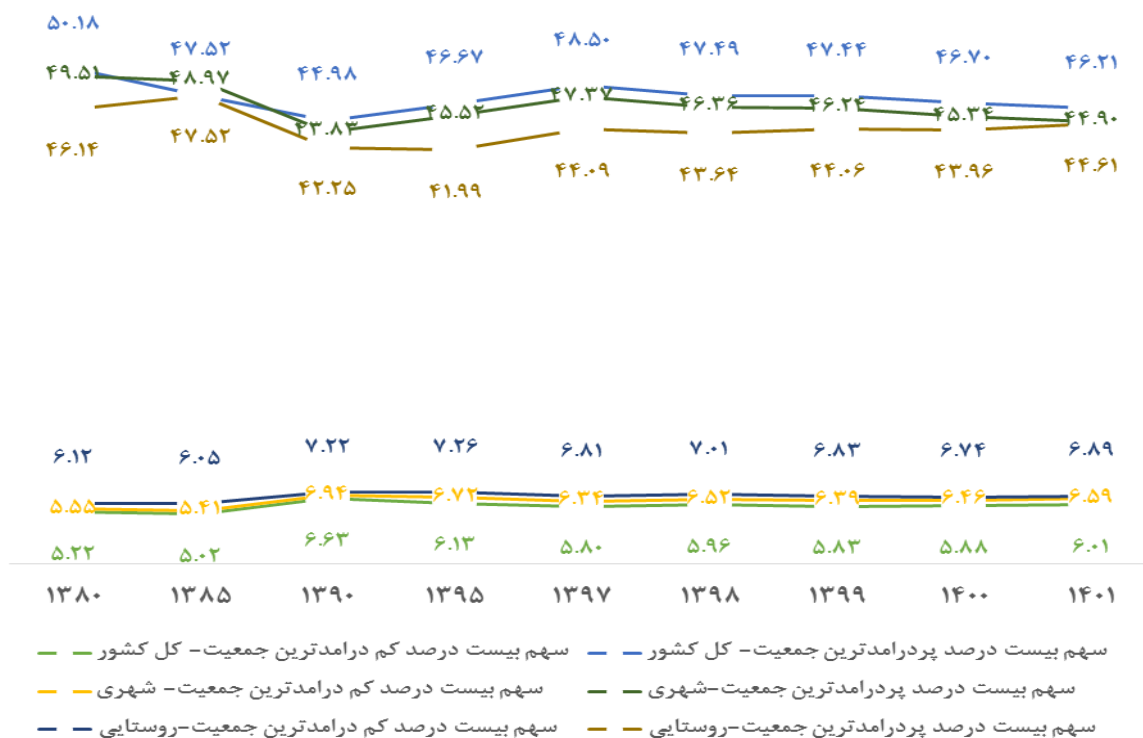
نسبت ده، بیست و چهل درصد پرهزینه‌ترین به ده، بیست و چهل درصد کم هزینه‌ترین جمعیت در مناطق روستایی به ترتیب ۱۰,۵۵، ۶,۴۷ و ۳,۷۰ است که دو شاخص اول نسبت به سال قبل کاهش و شاخص سوم نسبت به سال قبل افزایش یافته‌اند.

شاخص‌های پالما، تیل و اتکنیسون در سال ۱۴۰۱ در مناطق روستایی به ترتیب ۱,۶۲، ۰,۲۲۳۹ و ۰,۱۹۷۰ است که هر سه آن‌ها نسبت به سال قبل افزایش یافته است.

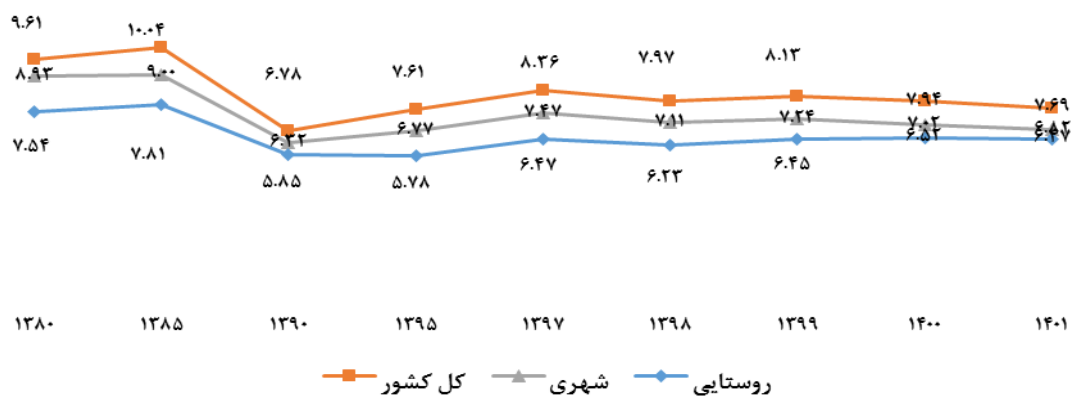
۱۰- سایر شاخص‌های توزیع درآمد خانوارهای مناطق روستایی

شرح	نسبت هزینه ده			نسبت هزینه بیست			شاخص اتکنیسون
	سهم کم هزینه‌ترین جمعیت (درصد)	درصد پرهزینه‌ترین به ده درصد کم هزینه‌ترین جمعیت	بیست درصد پرهزینه‌ترین به بیست درصد کم هزینه‌ترین جمعیت	سهم کم هزینه‌ترین جمعیت (درصد)	درصد پرهزینه‌ترین جمعیت (درصد)	شاخص پالما	
۱۳۸۰	۶,۱۲	۱۲,۶۸	۷,۵۴	۴,۰۹	۴۶,۱۴	۱,۸۱	۰,۲۲۲۴
۱۳۸۵	۶,۰۵	۱۳,۰۱	۷,۸۱	۴,۲۹	۴۷,۵۲	۱,۹۳	۰,۲۳۲۴
۱۳۹۰	۷,۲۲	۹,۳۸	۵,۸۵	۳,۳۹	۴۲,۲۵	۱,۴۰	۰,۱۷۴۱
۱۳۹۵	۷,۲۶	۹,۲۵	۵,۷۸	۳,۳۴	۴۱,۹۹	۱,۳۸	۰,۱۷۱۲
۱۳۹۷	۶,۸۱	۱۰,۶۸	۶,۴۷	۳,۶۳	۴۴,۰۹	۱,۵۷	۰,۱۹۳۸
۱۳۹۸	۷,۰۱	۱۰,۰۴	۶,۲۳	۳,۵۶	۴۳,۶۴	۱,۵۳	۰,۱۸۷۳
۱۳۹۹	۶,۸۳	۱۰,۵۴	۶,۴۵	۳,۶۳	۴۴,۰۶	۱,۵۶	۰,۱۹۳۰
۱۴۰۰	۶,۷۴	۱۰,۷۶	۶,۵۲	۳,۶۴	۴۳,۹۶	۱,۵۷	۰,۱۹۴۲
۱۴۰۱	۶,۸۹	۱۰,۵۵	۶,۴۷	۳,۷۰	۴۴,۶۱	۱,۶۲	۰,۲۲۳۹

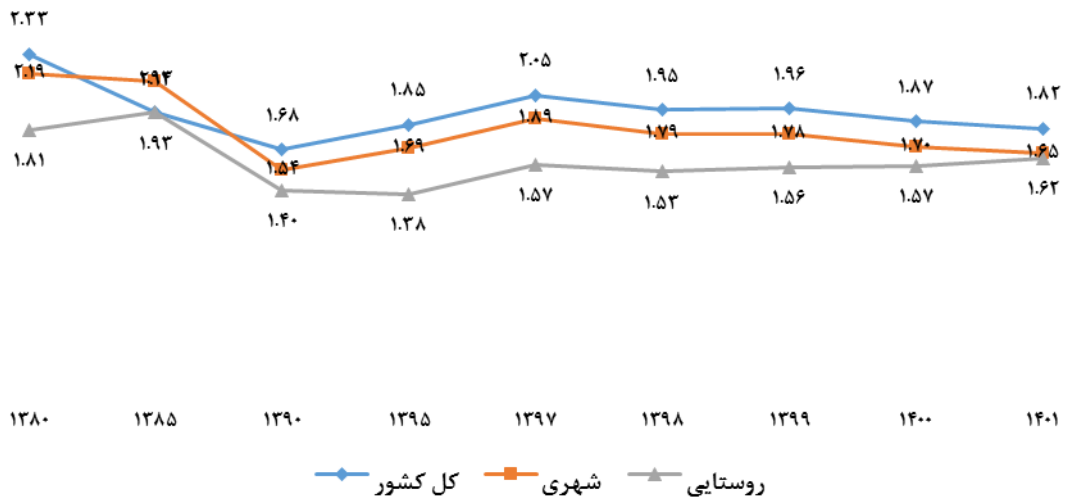
نمودار ۸- سهم بیست درصد کم درآمدترین و پردرآمدترین جمعیت

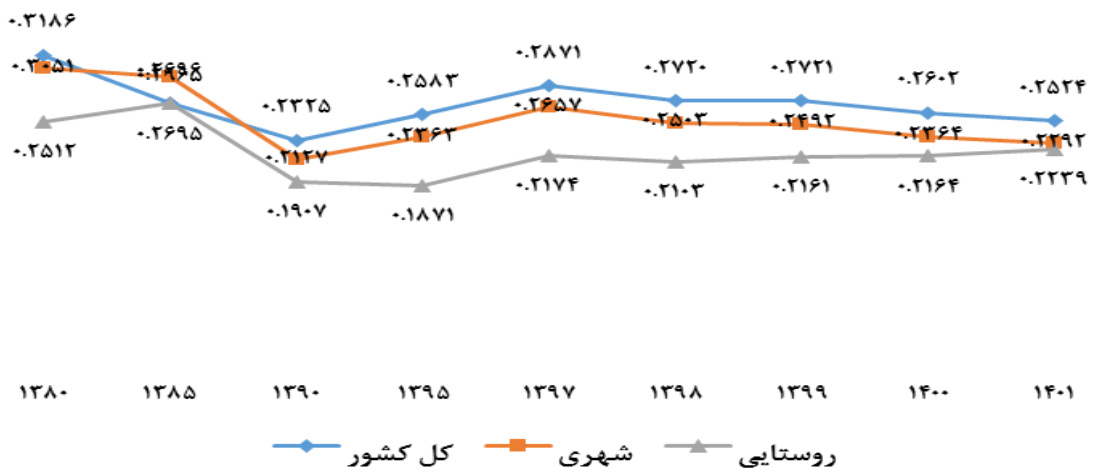
نمودار ۹- نسبت هزینه بیست درصد پردرآمدترین به بیست درصد کم درآمدترین جمعیت

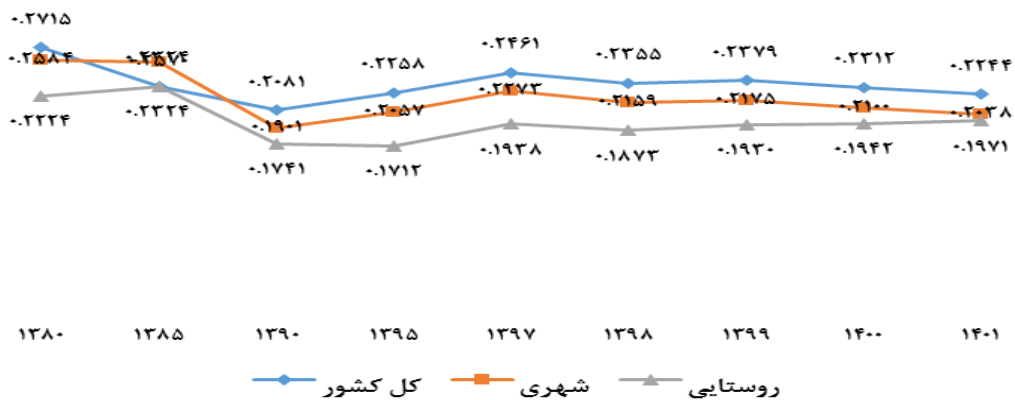
نمودار ۱۰ - شاخص پالما

نمودار ۱۱ - شاخص تیل

نمودار ۱۲ - شاخص اتکینسون

ضریب جینی خانوارهای شهری و روستایی
در ۳۱ استان

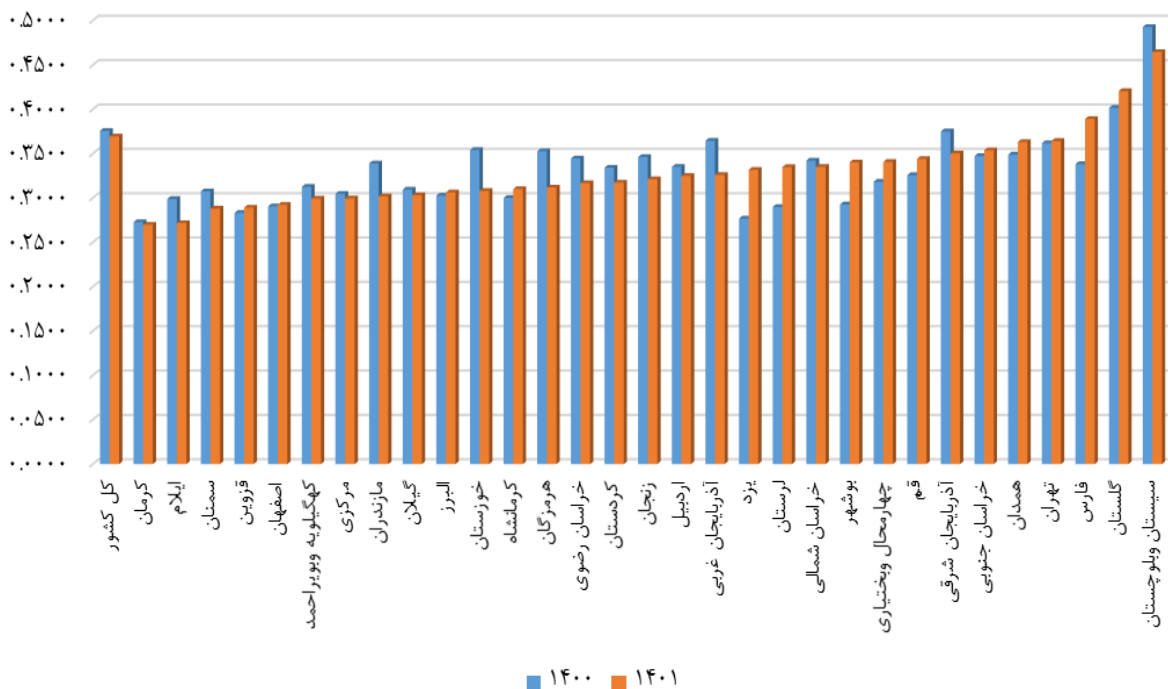
ضریب جینی در مناطق شهری و روستایی ۳۱ استان

در سال ۱۴۰۱ در مناطق شهری؛

بالاترین ضریب جینی برای استان سیستان و بلوچستان (۰,۴۶۴۷) مشاهده می‌شود که نسبت به سال قبل ۰,۰۲۸۲ واحد کاهش یافته است. این استان در تمامی سال‌های مورد بررسی بالاترین نابرابری را در بین مناطق شهری ۳۱ استان داشته است. پس از سیستان و بلوچستان، استان گلستان (۰,۴۲۰۶) بیشترین ضریب جینی را داشته که نسبت به سال قبل خود ۰,۰۱۸۸ واحد افزایش یافته است.

کمترین ضریب جینی مربوط به استان‌های کرمان (۰,۲۷۰۰) و ایلام (۰,۲۷۱۷) است که نسبت به سال قبل به ترتیب ۰,۰۰۲۹ و ۰,۰۲۷۳ واحد کاهش یافته‌اند.

نمودار ۱۳ - ضریب جینی مناطق شهری ۳۱ استان

۱۱- ضریب جینی خانوارهای شهری کل کشور و ۳۱ استان

استان	۱۳۸۵	۱۳۹۰	۱۳۹۵	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۴۰۰	۱۴۰۱
کل کشور	۰.۴۱۷۷	۰.۳۵۶۸	۰.۳۷۳۰	۰.۳۹۴۰	۰.۳۸۲۸	۰.۳۸۳۵	۰.۳۷۵۷	۰.۳۶۹۶
آذربایجان شرقی	۰.۴۱۷۰	۰.۳۶۶۸	۰.۳۴۱۳	۰.۳۸۷۴	۰.۳۳۹۳	۰.۳۷۴۳	۰.۳۷۵۲	۰.۳۵۰۴
آذربایجان غربی	۰.۳۷۳۵	۰.۳۳۸۰	۰.۲۷۳۰	۰.۲۹۳۵	۰.۳۵۸۵	۰.۳۴۱۲	۰.۳۶۴۶	۰.۳۲۶۱
اردبیل	۰.۳۹۶۱	۰.۳۲۹۷	۰.۲۶۷۹	۰.۳۳۴۵	۰.۳۱۲۱	۰.۲۵۷۹	۰.۳۳۵۱	۰.۳۲۴۹
اصفهان	۰.۳۹۴۷	۰.۳۲۷۸	۰.۳۳۵۵	۰.۳۴۷۰	۰.۳۱۱۶	۰.۲۹۴۳	۰.۲۹۰۷	۰.۲۹۲۴
البرز	*_	۰.۲۷۱۷	۰.۳۱۹۰	۰.۳۱۹۴	۰.۳۰۹۵	۰.۳۲۲۷	۰.۳۰۲۸	۰.۳۰۶۴
ایلام	۰.۳۷۰۴	۰.۳۴۰۳	۰.۳۹۹۶	۰.۳۰۶۷	۰.۳۱۲۴	۰.۳۱۷۵	۰.۲۹۹۰	۰.۲۷۱۷
بوشهر	۰.۳۵۰۴	۰.۳۱۹۰	۰.۳۳۸۲	۰.۳۳۳۴	۰.۲۸۷۹	۰.۳۰۰۰	۰.۲۹۲۸	۰.۳۴۰۳
تهران	۰.۴۱۳۴	۰.۳۵۱۶	۰.۳۷۶۰	۰.۴۰۵۴	۰.۴۰۶۲	۰.۳۸۱۴	۰.۳۶۱۸	۰.۳۶۴۴
چهارمحال و بختیاری	۰.۳۳۸۰	۰.۳۳۳۷	۰.۳۰۰۳	۰.۳۲۱۰	۰.۳۱۳۱	۰.۳۲۲۶	۰.۳۱۸۴	۰.۳۴۰۷
خراسان جنوبی	۰.۳۸۴۰	۰.۳۲۰۱	۰.۲۸۵۳	۰.۳۲۲۸	۰.۳۲۲۹	۰.۳۰۹۵	۰.۳۴۷۵	۰.۳۵۳۹
خراسان رضوی	۰.۴۲۴۷	۰.۳۲۶۷	۰.۳۳۰۳	۰.۳۶۰۶	۰.۳۳۱۱	۰.۳۳۶۹	۰.۳۴۴۷	۰.۳۱۶۸
خراسان شمالی	۰.۴۱۹۳	۰.۳۳۲۴	۰.۳۲۴۵	۰.۳۴۶۳	۰.۳۵۴۸	۰.۳۳۰۷	۰.۳۴۲۳	۰.۳۳۵۱
خوزستان	۰.۳۶۵۲	۰.۳۳۷۰	۰.۳۷۹۳	۰.۳۷۳۶	۰.۳۳۴۴	۰.۳۴۳۵	۰.۳۵۴۲	۰.۳۰۸۱
زنجان	۰.۳۴۱۵	۰.۲۸۳۸	۰.۲۷۸۳	۰.۳۰۵۵	۰.۳۲۰۵	۰.۳۴۷۵	۰.۳۴۶۳	۰.۳۲۱۳
سمنان	۰.۳۷۴۵	۰.۳۳۳۰	۰.۲۹۰۱	۰.۲۹۸۷	۰.۲۹۳۸	۰.۳۴۲۵	۰.۳۰۷۶	۰.۲۸۸۲
سیستان و بلوچستان	۰.۴۲۳۷	۰.۴۰۰۶	۰.۴۰۳۶	۰.۴۶۵۰	۰.۴۴۷۹	۰.۴۵۷۰	۰.۴۹۲۹	۰.۴۶۴۷
فارس	۰.۳۵۵۷	۰.۳۵۷۰	۰.۳۲۱۰	۰.۳۵۷۴	۰.۳۲۰۰	۰.۳۱۸۶	۰.۳۳۸۴	۰.۳۸۹۱
قزوین	۰.۳۶۲۴	۰.۲۷۴۳	۰.۲۹۶۳	۰.۲۹۳۳	۰.۲۶۸۳	۰.۲۶۷۹	۰.۲۸۳۳	۰.۲۸۹۱
قم	۰.۳۸۰۳	۰.۳۵۹۸	۰.۳۱۵۹	۰.۳۶۸۲	۰.۳۱۵۴	۰.۳۳۱۴	۰.۳۲۵۸	۰.۳۴۴۱
کردستان	۰.۳۳۸۶	۰.۳۱۰۷	۰.۲۶۲۷	۰.۲۸۶۷	۰.۳۱۵۱	۰.۳۲۰۱	۰.۳۳۴۳	۰.۳۱۷۴
کرمان	۰.۴۰۰۸	۰.۳۳۲۸	۰.۳۱۰۸	۰.۳۳۷۰	۰.۳۱۷۶	۰.۳۰۵۰	۰.۲۷۲۹	۰.۲۷۰۰
کرمانشاه	۰.۴۰۸۲	۰.۳۴۱۳	۰.۲۸۱۳	۰.۳۴۶۵	۰.۳۰۲۱	۰.۳۰۱۴	۰.۳۰۰۲	۰.۳۱۰۱
کهگیلویه و بویراحمد	۰.۴۱۶۴	۰.۳۰۴۹	۰.۲۴۳۹	۰.۲۹۶۱	۰.۳۱۱۸	۰.۳۰۲۴	۰.۳۱۲۷	۰.۲۹۹۴
گلستان	۰.۴۰۸۳	۰.۳۸۰۶	۰.۳۸۸۷	۰.۳۷۲۶	۰.۳۵۹۱	۰.۳۶۹۵	۰.۴۰۱۸	۰.۴۲۰۶
گیلان	۰.۳۹۹۹	۰.۳۱۱۸	۰.۳۸۸۴	۰.۳۴۳۰	۰.۲۹۸۲	۰.۳۲۹۶	۰.۳۰۹۶	۰.۳۰۳۳
لرستان	۰.۳۶۱۰	۰.۳۰۷۱	۰.۲۸۵۳	۰.۳۶۱۹	۰.۳۱۴۹	۰.۳۳۴۶	۰.۲۸۹۹	۰.۳۳۴۹
مازندران	۰.۴۱۶۷	۰.۳۰۸۹	۰.۳۰۴۸	۰.۳۰۹۲	۰.۳۱۸۸	۰.۳۳۶۸	۰.۳۳۹۱	۰.۳۰۱۹
مرکزی	۰.۳۷۵۹	۰.۳۴۸۸	۰.۳۱۵۷	۰.۲۷۵۹	۰.۲۶۱۵	۰.۲۹۴۹	۰.۳۰۴۸	۰.۲۹۹۶
هرمزگان	۰.۴۲۲۰	۰.۲۸۷۶	۰.۳۴۹۷	۰.۳۶۲۰	۰.۳۶۶۳	۰.۳۵۸۸	۰.۳۵۲۸	۰.۳۱۱۸
همدان	۰.۳۹۱۵	۰.۳۴۲۸	۰.۳۲۲۹	۰.۳۷۵۶	۰.۳۵۸۶	۰.۴۰۱۳	۰.۳۴۹۰	۰.۳۶۳۲
یزد	۰.۳۵۰۹	۰.۳۱۶۵	۰.۲۷۰۲	۰.۳۱۷۲	۰.۳۲۵۰	۰.۳۲۹۹	۰.۲۷۶۹	۰.۳۳۱۹

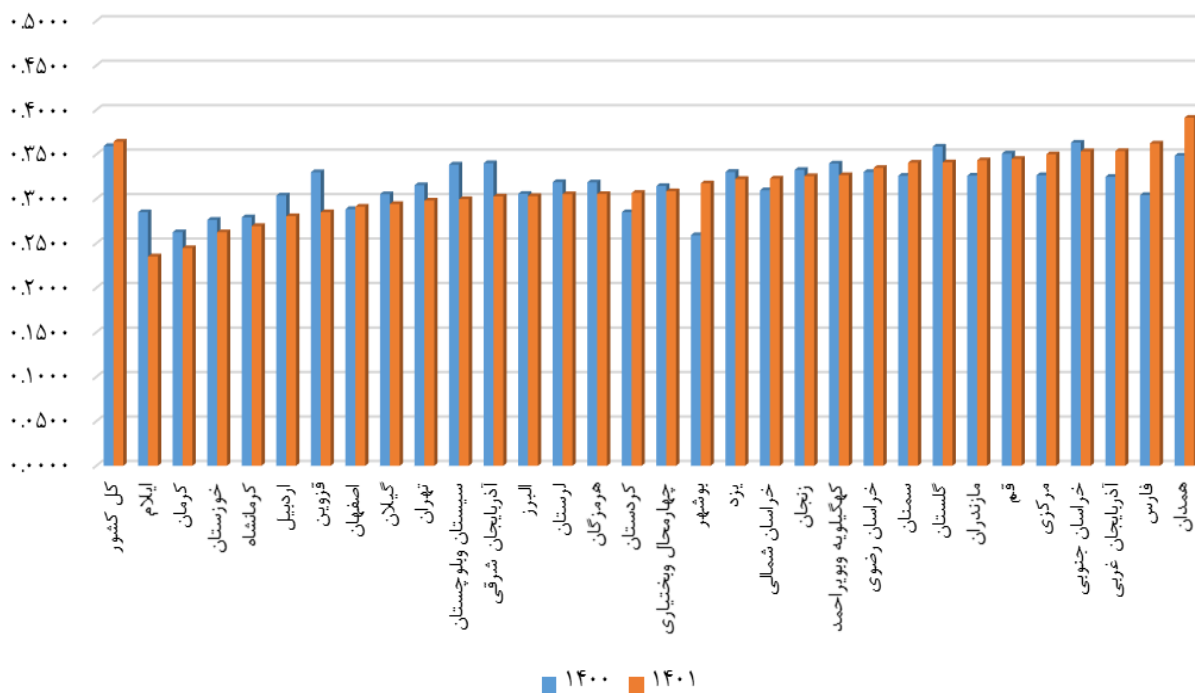
* در سال مذکور استان البرز، مستقل نشده است.

در سال ۱۴۰۱ در مناطق روستایی؛

بالاترین ضریب جینی در استان‌های همدان (۰,۳۹۱۳) و فارس (۰,۳۶۲۴) مشاهده می‌شود که نسبت به سال قبل به ترتیب ۰,۰۴۲۶ و ۰,۰۵۸۰ واحد افزایش یافته است.

کمترین ضریب جینی مربوط به استان‌های ایلام (۰,۲۳۵۴) و کرمان (۰,۲۴۴۸) است که نسبت به سال قبل به ترتیب ۰,۰۴۹۷ و ۰,۰۱۷۹ واحد کاهش یافته‌اند.

نمودار ۱۴ - ضریب جینی مناطق روستایی ۳۱ استان

۱۲- ضریب جینی خانوارهای روستایی کل کشور و ۳۱ استان

استان	۱۳۸۵	۱۳۹۰	۱۳۹۵	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۴۰۰	۱۴۰۱
کل کشور	۰.۳۹۷۷	۰.۳۳۹۴	۰.۳۳۶۲	۰.۳۵۹۵	۰.۳۵۳۹	۰.۳۵۹۰	۰.۳۵۹۴	۰.۳۶۴۳
آذربایجان شرقی	۰.۳۵۴۲	۰.۳۱۴۰	۰.۳۳۲۳	۰.۳۲۵۹	۰.۳۵۲۲	۰.۳۳۹۰	۰.۳۴۰۲	۰.۳۰۲۸
آذربایجان غربی	۰.۳۲۳۰	۰.۲۸۲۹	۰.۲۷۲۸	۰.۲۹۷۸	۰.۳۲۱۳	۰.۳۰۸۱	۰.۳۲۴۸	۰.۳۵۳۸
اردبیل	۰.۳۵۲۶	۰.۳۰۲۳	۰.۲۸۹۸	۰.۳۰۸۲	۰.۳۳۸۴	۰.۲۹۵۹	۰.۳۰۴۰	۰.۲۸۰۶
اصفهان	۰.۳۸۰۵	۰.۳۳۴۴	۰.۳۱۱۵	۰.۳۲۷۷	۰.۲۹۶۴	۰.۳۰۰۲	۰.۲۸۸۵	۰.۲۹۱۴
البرز	*_	۰.۲۷۰۵	۰.۳۰۹۵	۰.۳۰۹۹	۰.۳۱۳۵	۰.۳۵۷۴	۰.۳۰۵۸	۰.۳۰۳۳
ایلام	۰.۳۳۱۰	۰.۳۲۸۲	۰.۳۰۲۷	۰.۲۷۱۹	۰.۲۶۰۳	۰.۲۹۱۳	۰.۲۸۵۱	۰.۲۳۵۴
بوشهر	۰.۳۴۷۸	۰.۳۵۴۵	۰.۲۸۸۷	۰.۳۰۳۶	۰.۲۸۸۰	۰.۲۹۷۳	۰.۲۵۹۳	۰.۳۱۷۶
تهران	۰.۳۸۸۳	۰.۲۹۱۰	۰.۳۰۰۸	۰.۳۴۴۴	۰.۳۱۵۴	۰.۳۱۶۶	۰.۳۱۵۵	۰.۲۹۸۱
چهارمحال و بختیاری	۰.۳۰۲۶	۰.۳۰۷۵	۰.۲۷۹۱	۰.۳۱۴۴	۰.۳۱۰۶	۰.۳۶۲۱	۰.۳۱۴۵	۰.۳۰۸۷
خراسان جنوبی	۰.۳۴۴۷	۰.۲۶۴۵	۰.۲۴۲۰	۰.۳۲۴۶	۰.۳۳۸۶	۰.۲۹۶۴	۰.۳۶۳۳	۰.۳۵۳۶
خراسان رضوی	۰.۳۹۳۵	۰.۳۲۴۶	۰.۳۰۳۵	۰.۳۳۶۴	۰.۳۱۴۵	۰.۳۳۲۸	۰.۳۳۰۳	۰.۳۳۴۹
خراسان شمالی	۰.۳۵۵۰	۰.۲۸۵۴	۰.۲۹۰۰	۰.۲۹۰۱	۰.۳۲۵۱	۰.۲۷۴۰	۰.۳۰۹۸	۰.۳۲۲۹
خوزستان	۰.۳۸۷۵	۰.۲۹۲۱	۰.۲۴۸۴	۰.۳۰۳۹	۰.۲۵۵۳	۰.۲۴۰۹	۰.۲۷۶۵	۰.۲۶۲۶
زنجان	۰.۳۲۱۰	۰.۲۵۹۸	۰.۲۶۲۸	۰.۳۱۱۱	۰.۳۴۵۰	۰.۳۵۵۴	۰.۳۳۲۶	۰.۳۲۵۶
سمنان	۰.۳۲۸۵	۰.۳۰۷۸	۰.۳۰۸۱	۰.۲۹۴۶	۰.۲۸۹۸	۰.۳۴۱۰	۰.۳۲۶۰	۰.۳۴۰۸
سیستان و بلوچستان	۰.۳۱۶۱	۰.۳۴۴۰	۰.۲۹۶۷	۰.۳۲۵۴	۰.۳۲۶۸	۰.۳۴۵۹	۰.۳۳۸۶	۰.۲۹۹۸
فارس	۰.۳۷۹۱	۰.۳۳۲۶	۰.۳۰۹۷	۰.۳۱۳۲	۰.۳۰۹۱	۰.۲۸۵۸	۰.۳۰۴۴	۰.۳۶۲۴
قزوین	۰.۳۶۴۷	۰.۳۲۲۸	۰.۲۹۵۶	۰.۲۷۳۴	۰.۲۹۳۰	۰.۲۷۹۲	۰.۳۳۰۱	۰.۲۸۵۱
قم	۰.۳۹۴۷	۰.۳۱۹۶	۰.۲۸۲۴	۰.۳۳۱۵	۰.۳۳۷۶	۰.۳۳۵۵	۰.۳۵۱۰	۰.۳۴۵۰
کردستان	۰.۳۰۶۰	۰.۲۸۳۷	۰.۲۷۱۳	۰.۲۷۴۴	۰.۲۵۱۷	۰.۲۵۵۸	۰.۲۸۵۱	۰.۳۰۶۹
کرمان	۰.۴۲۶۶	۰.۳۰۷۳	۰.۳۱۱۳	۰.۲۸۴۳	۰.۲۹۰۱	۰.۲۸۷۹	۰.۲۶۲۶	۰.۲۴۴۸
کرمانشاه	۰.۳۸۳۳	۰.۳۱۱۲	۰.۲۸۶۱	۰.۳۰۷۹	۰.۲۷۳۳	۰.۲۸۷۰	۰.۲۷۹۳	۰.۲۶۹۵
کهگیلویه و بویراحمد	۰.۴۴۷۵	۰.۲۶۹۷	۰.۲۲۵۰	۰.۲۴۰۴	۰.۳۳۱۱	۰.۳۲۳۱	۰.۳۳۹۹	۰.۳۲۶۸
گلستان	۰.۴۰۱۰	۰.۳۳۷۴	۰.۳۱۰۶	۰.۳۴۸۸	۰.۳۵۴۶	۰.۳۵۲۴	۰.۳۵۸۸	۰.۳۴۱۲
گیلان	۰.۳۷۸۴	۰.۳۳۳۸	۰.۲۸۱۱	۰.۳۲۰۰	۰.۳۰۹۷	۰.۳۲۷۷	۰.۳۰۵۴	۰.۲۹۴۳
لرستان	۰.۳۵۵۳	۰.۲۷۰۰	۰.۲۸۸۱	۰.۳۰۴۸	۰.۲۹۸۷	۰.۳۵۶۱	۰.۳۱۸۹	۰.۳۰۵۴
مازندران	۰.۳۶۹۱	۰.۳۰۹۴	۰.۲۷۳۳	۰.۳۵۱۹	۰.۳۲۴۵	۰.۳۰۳۹	۰.۳۲۶۲	۰.۳۴۳۶
مرکزی	۰.۳۵۲۰	۰.۳۵۵۱	۰.۳۴۰۹	۰.۳۵۹۸	۰.۳۳۴۲	۰.۳۳۶۰	۰.۳۲۶۷	۰.۳۵۰۳
هرمزگان	۰.۴۱۸۸	۰.۲۸۵۸	۰.۳۳۷۸	۰.۳۶۷۰	۰.۳۵۳۳	۰.۳۵۲۲	۰.۳۱۸۷	۰.۳۰۵۶
همدان	۰.۳۷۳۹	۰.۳۰۵۰	۰.۳۰۸۷	۰.۳۱۴۰	۰.۳۶۹۸	۰.۳۵۷۵	۰.۳۴۸۷	۰.۳۹۱۳
یزد	۰.۳۷۱۲	۰.۳۶۳۰	۰.۳۲۹۲	۰.۳۴۳۶	۰.۲۸۷۵	۰.۲۹۴۵	۰.۳۳۰۴	۰.۳۲۲۴

* در سال مذکور استان البرز، مستقل نشده است.

تعاریف و مفاهیم

۱. ضریب جینی^۱

یکی از شاخص‌های سنجش نابرابری درآمد جامعه، ضریب جینی است. ضریب جینی عددی است بین صفر و یک (یا صفر و صد درصد) که در آن صفر به معنی توزیع کاملاً برابر درآمد یا ثروت و یک به معنای نابرابری مطلق در توزیع است. در بین محققین روش‌های مختلفی برای محاسبه این شاخص وجود دارد. عمده‌ترین آن‌ها دو نوع روش با گروه‌بندی و بدون گروه‌بندی می‌باشد. از لحاظ آماری، ضریب جینی، نسبت اندازه نابرابری توزیع درآمد در جامعه به حداکثر اندازه نابرابری درآمدی ممکن در یک توزیع درآمد کاملاً ناعادلانه است.

محاسبه ضریب جینی بدون گروه‌بندی:

برای محاسبه ضریب جینی بدون گروه‌بندی از فرمول زیر استفاده می‌شود.

$$Gini = 2 \frac{Cov(y_i, f_i)}{\frac{1}{N} \sum_{i=1}^N y_i}$$

که در آن:

y_i درآمد خانوار i ام

f_i رتبه خانوار i ام (f برای خانوارهای فقیر صفر و برای خانوارهای غنی یک در نظر گرفته می‌شود).

محاسبه ضریب جینی با گروه‌بندی:

بعد از مرتب کردن صعودی درآمد سرانه خانوارها داده‌ها را به گروه‌های مساوی تقسیم کرده و سپس تعیین می‌شود که هر یک از گروه‌های مورد نظر چه درصد از درآمد جامعه را به خود اختصاص داده است. ضریب جینی با گروه‌بندی از فرمول زیر به دست می‌آید:

$$G = 1 - 2 \int_0^1 f(x) dx$$

$$G = 1 - \sum_{i=0}^{k-1} (y_{i+1} + y_i)(x_{i+1} - x_i) \Rightarrow G = 1 - 1/N \sum_{i=0}^{k-1} (y_{i+1} + y_i)$$

در این فرمول $1/N$ نسبت گروه‌بندی‌ها است (اگر از دهک استفاده شود $1/10$ و اگر از بیستک استفاده شود $1/20$ و...). با توجه به اینکه برای نشان دادن توزیع و چگونگی تغییرات سهم گروه‌های جامعه و تغییرات سهم‌ها از دهک‌ها استفاده می‌شود، در این مطالعه برای محاسبه ضریب جینی از دهک‌ها استفاده شده است.

¹ - Gini Coefficient.

۲. شاخص تیل^۲

شاخص تیل، بر مفهوم انتروپی استوار است. این شاخص بین صفر و $\ln N$ تغییر می‌کند. مقدار صفر حالت برابری کامل و $\ln N$ نابرابری کامل است. انتقال درآمد از یک فرد ثروتمند به یک فرد فقیر شاخص تیل را کاهش می‌دهد. $GE(1)$ معرف شاخص تیل است که از فرمول زیر محاسبه می‌شود^۳:

$$GE(1) = \frac{1}{N} \sum_{i=1}^N \frac{y_i}{\bar{y}} \ln\left(\frac{y_i}{\bar{y}}\right)$$

که در آن N تعداد خانوارها، y_i درآمد خانوار i ام و \bar{y} میانگین درآمد کل خانوارها است. مزیت این معیار نسبت به ضریب جینی آن است که به خانوارهای فقیر وزن بیشتری اختصاص می‌دهد.

۳. شاخص‌های نابرابری اتکینسون^۴:

اتکینسون یکی دیگر از معیارهای نابرابری را ارائه داده است، که در آن پارامتر وزنی ε (میزان اجتناب از نابرابری) می‌باشد و هر چه میزان اجتناب از نابرابری بیشتر باشد، میزان نابرابری محاسبه شده برای توزیع معین درآمد بیشتر است. به عبارتی ε میزانی است که جامعه به نابرابری اهمیت می‌دهد. معیارهای نابرابری اتکینسون به روش زیر محاسبه می‌شود^۵:

$$A_\varepsilon = 1 - \left[\frac{1}{N} \sum_{i=1}^N \left(\frac{y_i}{\bar{y}} \right)^{1-\varepsilon} \right]^{\frac{1}{1-\varepsilon}} \quad \varepsilon \neq 1$$

$$A_\varepsilon = 1 - \frac{\prod_{i=1}^N Y_i^{(1/N)}}{\bar{Y}} \quad \varepsilon = 1$$

که در آن N تعداد خانوارها، y_i درآمد خانوار i ام، \bar{y} میانگین درآمد کل خانوارها و ε پارامتر اجتناب از نابرابری است ($0 < \varepsilon < \infty$). در نتیجه هر چه مقدار ε بیشتر باشد جامعه نسبت به نابرابری نگرانی بیشتری دارد. اگر

^۲- Theil

^۳- Introduction to Poverty Analysis, World Bank (2005).

^۴- Atkinson.

^۵- Introduction to Poverty Analysis, World Bank (2005).

$A=0$ باشد برابری کامل و هنگامی که $A=1$ باشد نابرابری کامل است. دامنه تغییرات این معیار بین صفر و یک می‌باشد.

۴. شاخص پالما^۶

مفهوم آن نسبت ده درصد پردرآمدترین جمعیت به چهل درصد کم درآمدترین جمعیت است و گویای آن است که وضعیت پردرآمدترین دهک جمعیت نسبت به ۴ دهک کم درآمدترین جمعیت تغییر نموده است.

۵. نسبت پراکندگی (نابرابری):

این نسبت متوسط هزینه‌های پردرآمدترین افراد را به کم درآمدترین افراد اندازه‌گیری می‌کند. برای محاسبه آن می‌توان از دهک یا پنجک استفاده نمود. به عبارتی این شاخص نسبت متوسط هزینه ده درصد پردرآمدترین به ده درصد کم درآمدترین افراد را نشان می‌دهد. نسبت پراکندگی به صورت زیر محاسبه می‌شود:^۷

$$q_i^j = \frac{\text{متوسط هزینه‌های دهک‌های بالایی } i}{\text{متوسط هزینه‌های دهک‌های پایینی } j}$$

^۶ - Palma Index

^۷ - Introduction to Poverty Analysis, World Bank (2005).